

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

14 päivänä lokakuuta 1994

Lausunto n:o 15

Hallintovaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 10 päivänä toukokuuta 1994 hallituksen esityksen n:o 57 poliisilaksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa hallintovaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina poliisijohtaja Reijo Naulapää sisäasiainministeriöstä, rikosylitarkastaja Reijo Salminen keskusrikospoliisista, lainsäädäntöjohtaja Jan Törnqvist oikeusministeriöstä, asianajaja Aarno Arvela Suomen Asianajajaliiton edustajana, professori Mikael Hidén, oikeustieteen tohtori Ora Meres-Wuori, apulaisprofessori Matti Pellonpää, vt. professori Teuvo Pohjolainen, professori Ilkka Saraviita, apulaisprofessori Martin Scheinin ja professori Kaarlo Tuori.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunoittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi poliisilaki. Siinä olisivat keskeiset säännökset poliisin tehtävistä, poliisin toiminnassa noudatettavista yleisistä periaatteista ja toiminnan tavoitteista ja toimivaltuuksista sekä kansalaisten velvollisuuksista poliisia kohtaan.

Esityksessä ovat lisäksi ehdotukset eräiden muiden lakien muutoksiksi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin vuoden kuluttua niiden vahvistamisesta.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa todetaan, että voimassa oleva poliisilaki on säädetty tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä ja että myös ehdotetun uuden lain säännökset poliisin toimivallasta puuttua kansalaisten perusoikeuksiin ovat tärkeän yleisen edun vaatimia. Uusissa säännöksissä määritettäisiin nykyistä täsmälli-

semmin, missä tarkoituksessa mihinkin perusoikeuksiin saadaan puuttua ja miten tällöin on meneteltävä. Useimmissa tapauksissa säännösten mukaisten toimenpiteiden tarkoituksena on turvata muiden kansalaisten perusoikeuksia. Hallitus on katsonut, että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Esityksessä on kuitenkin pidetty lain soveltamisen kannalta tarkoituksenmukaisena, että perustuslakivaliokunnalle varataan tilaisuus antaa esityksestä lausuntonsa.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä poliisilakiehdotuksesta

Poliisilaki on tyypillisesti sellainen säädös, joka voi herkästi joutua ristiriitaan kansalaisten perusoikeuksien, varsinkin klassisten vapausoikeuksien kanssa. Poliisin toimivaltuuksien kannalta merkityksellisiä perusoikeuksia ovat ennen kaikkea henkilökohtaisen vapauden ja ruumiillisen koskemattomuuden suoja (HM 6 §), liikkumisvapaus (HM 7 §) ja kotirauhan suoja (HM 11 §).

Yleisellä tasolla on huomattava, että poliisilaille tavoiteltavat päämäärät, joita heijastavat ehdotuksen 1 §:n 1 momentissa luetellut poliisin tehtävät, ilmentävät sellaista yleistä etua, jonka on lähtökohtaisesti katsottu jossakin laajuudessa oikeuttavan perusoikeusrajoituksiin, kunhan rajoituksista säädetään riittävän täsmällisesti ja oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen. Käsiteltävänä olevasta poliisilakiehdotuksesta voidaan todeta, että perusoikeuksien rajoittamista merkitsevistä poliisin toimivaltuuksista säädettäisiin nyt monessa kohdin olennaisesti täsmällisemmin kuin voimassa olevassa lainsäädännössä.

Valiokunnan käsityksen mukaan toimivaltuuksista ja niiden käyttöedellytyksistä on yleen-

sä ehdotettu säädettäväksi tavalla, joka ei anna aiheutta huomautuksiin perusoikeussäännösten perusteella. Vastaava yleisarvio on esitettävissä Euroopan ihmisoikeussopimuksen näkökulmasta.

Kotirauha

Hallitusmuodon 11 §:n mukaan kotirauha on loukkaamaton ja kotietsinnän edellytyksistä ja toimittamisesta säädetään lailla. Valiokunnan vakiintuneena pidettävän käytännön mukaan kotirauhan suojasta voidaan poiketa muutenkin kuin kotietsinnän muodossa, mutta poikkeamisesta on säädettävä lailla ja pääsääntöisesti poikkeaminen tulee kysymykseen vain tärkeän yleisen edun vaatiessa (PeVL 8/1994 vp).

Tämän perusoikeuden kannalta merkittäviä kohtia ovat poliisilakiehdotuksen 14, 16, 18 ja 38 §. Myös tarkkailua ja teknistä tarkkailua koskevat 30 ja 31 § ovat tässä yhteydessä merkityksellisiä, koska hallitusmuodon turvaama kotirauha on ainakin osaksi laaja-alaisempi käsite kuin lakiehdotuksessa on tarkoitettu (vrt. PeVL 8/1994 vp).

Näistä säännöksistä 14 ja 16 § eivät ole valiokunnan käsityksen mukaan ongelmallisia perusoikeusturvan näkökulmasta. Samoin on luonnehdittava 18 §:n perusteluista ilmenevää näkemystä, että 2 momentin toimenpiteet olisivat sallittuja myös kotirauhan suojaamalla alueella. Asiasta on kuitenkin välttämätöntä säätää nimenomaisesti itse laissa. Lain 38 §:n 3 momentin mukaiset edellytykset päästä kotirauhan perustuslainturvan piiriin kuuluvaan paikkaan on muotoiltu hyvin väljästi. Valiokunta pitää tältä osin välttämättömänä lain täsmentämistä. Kotirauhan piiriin pääsemiseksi täytyy olla käsillä konkreettisempi peruste kuin se, että esineillä tai asiakirjoilla ”voi olla merkitystä tutkinnan suorittamiselle”. Valiokunta viittaa käytäntönsä, jonka mukaan varsinaisiin asuintiloihin pääsemiselle ns. tarkastusvaltuuksia myönnettäessä on asetettu tavallista tiukemmat edellytykset.

Lakiehdotuksen 30 ja 31 §:n mukaiset toimenpiteet ovat kotirauhaan puuttumismuotoina yleensä ankarampia kuin asianomaisen läsnä ollessa tai muutoin hänen tietensä tapahtuva kotirauhan piiriin meneminen (PeVL 8/1994 vp). Ehdotettujen toimenpidevaltuuksien taustalla on sinänsä tärkeä ja hyväksyttävänä pidettävä merkittävä yhteiskunnallinen intressi. Niitä voidaan pitää perusoikeusjärjestelmään soveltuvina, mikäli puuttumisen perusteista säädetään

tarpeeksi täsmällisesti ja yleiset oikeusturvajärjestelyt ovat riittävät.

Näistä lähtökohdista käsin ehdotusten yleisiä rakenteellisia puutteita ovat toimenpidevaltuuksien edellytysten ja päätöksentekomenettelyn eroavuudet verrattuina niihin oikeusturvan kannalta puolustettavampiin ratkaisuihin, jotka on omaksuttu hallituksen esityksessä n:o 22 telekuuntelua ja -valvontaa sekä teknistä tarkkailua koskevaksi lainsäädännöksi. Poliisilakiehdotuksen yleislinjan mukaan poliisi saisi tiedustelutoiminnassa laajemmat valtuudet harjoittaa teknistä kuuntelua ja teknistä katselua kuin pakkokeinolain mukaan rikosten esitutkinnassa.

Valiokunnan käsityksen mukaan on perusoikeussuojan kannalta ja myös ihmisoikeussopimuksen takia perusteltua yhteensovittaa poliisilain säännöksiä mainitussa esityksessä oleviin säännöksiin. Tärkeänä yksityiskohtana on lisäksi aiheutta ottaa esille 31 §:n 3 momentti. Siinä sallittaisiin kohdistaa teknistä tarkkailua myös kotirauhan piirissä olevaan henkilöön jo sillä edellytyksellä, että tämä on välttämätöntä poliisitöimenpiteen turvallisesti suorittamiseksi. Valiokunnan mielestä tätä edellytystä on syytä täsmentää.

Voimakeinojen käyttäminen

Poliisilakiehdotukseen sisältyy säännöksiä, joiden nojalla muut kuin virkamiesasemassa olevat henkilöt tulisivat käyttämään poliisivaltuuksia. Tämä merkitsisi mahdollisuutta käyttää voimakeinoja.

Valiokunta on lausunnossaan n:o 1/1994 vp katsonut, että hallitusmuodon 1, 2 ja 84 §:stä johdettu periaate virkamiehille kuuluvasta julkisen vallan käytöstä ei ole muodostunut ehdottomaksi esteeksi uskoa julkisen vallan käyttönä pidettävää toimivaltaa rajoitetusti myös muille kuin virkamiehille, mikäli rikosoikeudellinen virkavastuu kattaa toiminnan. Voimakeinojen käyttöoikeuden uskomisen muille kuin virkamiehille oli sen sijaan valiokunnan mielestä perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä vaativa seikka.

Poliisilakiehdotuksen 8 §:n 1 momentti muodostaisi yleisluonteisen perusteen sille, että muilla kuin virkamiehillä voisi olla jatkuvaluonteinen ja itsenäistä harkintaa sisältävä oikeus käyttää poliisille kuuluvia voimakeinoja. Tällaisena säännös vaatii edellä mainitun kannanoton mukaisesti perustuslainsäätämisyjärjestyksestä. Lakiehdotus voidaan kuitenkin tältä osin käsitellä ta-

vallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä, jos momenttia täydennetään siten, että erityiset poliisivaltuudet eivät voi sisältää oikeutta käyttää voimakeinoja, ellei kyseinen henkilö ole valtion virkamies. Valiokunta pitää lisäksi asianmukaisena, että lakiin lisätään nimenomaiset maininnat sisäasiainministeriön ja lääninhallituksen vastuusta valvoa erityisten poliisivaltuuksien käyttämistä.

Poliisilakiehdotuksen 27 §:n 3 momentti ja 45 § koskevat poliisia avustavan henkilön valtuuksia. Näitäkin ehdotuksia voidaan pitää valtiosääntöoikeudellisesti arveluttavina valiokunnan edellä mainitun lausunnon valossa. Tapaukset kuitenkin eroavat 8 §:n tarkoittamista erityisistä poliisivaltuuksista sikäli, että nyt kysymys on poliisin tietyn konkreettisen virkatehtävän yhteydessä esille tulevasta ja siten tilapäisluonteisesta tarpeesta saada sivulliselta apua tehtävää suoritettaessa.

Sivullisen oikeutta käyttää ehdotuksen tapaan voimakeinoja voidaan valiokunnan mielestä pitää valtiosääntöoikeudellisesti hyväksyttävänä, mikäli tämä mahdollisuus säädetään selkeästi poikkeukseksi ja sen sallittavuus rajataan tilanteisiin, joissa poliisin on erittäin tärkeän ja kiireellisen virkatehtävänsä suorittamiseksi välttämätöntä turvautua sivullisen voimakeinoapuun. Näin rajattu sivullisen oikeus käyttää pakkokeinoja tulee lisäksi selvästi kytkeä säännöksissä tapahtuvaksi poliisin ohjauksessa. Jos nämä näkökohdat otetaan huomioon poliisilain 27 §:n 3 momentissa ja 45 §:ssä, lakiehdotus voidaan näiden säännösten estämättä käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Täydennyspoliisi

Poliisilakiehdotuksen 41 § koskee poliisin henkilöstöä täydentävää ns. täydennyspoliisia. Täydennyspoliisiin kuuluvalla olisi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi samanlaiset toimivaltuudet ja velvollisuudet kuin poliisilla. Kysymys olisi siten vastaavanlaisesta jatkavaluonteisesta ja itsenäistä harkintaa sisältävästä oikeudesta voimakeinojen käyttöön kuin 8 §:n 1 momentissa. Täydennyspoliisiin kuuluvia olisi vakinaiseen poliisihenkilöstöön verrattuna pidettävä sillä tavoin tilapäistehtävissä olevina, että tällainen voimakeinojen käyttöön oikeuttava sääntely on edellä esitetyin perustein toteutettavissa vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Ehdotetun järjestelyn säätämisyjärjestysarvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös siihen,

millaisen perusteen nojalla henkilöt tulisivat osaksi täydennyspoliisihenkilöstöä. Lakiehdotus perusteluineen jättää asian avoimeksi; laissa valtuutettaisiin säätämään asetuksella muun muassa palvelukseen kutumisesta. On esimerkiksi epäselvää, onko tarkoitettu vapaaehtoista täydennyspoliisiin hakeutumista, joka otettaisiin huomioon asevelvollisuuslainsäädännön mukaisen palveluksen vähenemisenä, vai jotain asevelvollisuuteen perustuvaa ja siten ei-vapaaehtoista täydennyspoliisiin tulemistä, millaista mahdollisuutta hallitusmuodon 75 § ei selvästikään kata. Koska ehdotuksen sisältämän valtuutuksen voidaan tulkita ulottuvan jälkimmäiseenkin vaihtoehtoon, se on toteutettavissa vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tulisi vakavasti harkita täydennyspoliisijärjestelmän irrottamista nyt säädettävästä poliisilaista ja asian valmistelun jatkamista valmiuslainsäädännön yhteydessä.

Poliisimääräykset

Lakiehdotuksen 51 §:n mukaan sisäasiainministeriö voi antaa poliisimääräyksiä, joiden rikkomisesta saattaa olla seuraamuksena sakkorangaistus.

Ehdotusta voidaan arvostella paitsi delegoinnin laajuutta koskevien valtiosääntöoikeudellisten käsitysten perusteella myös muun muassa rikosoikeudellisesta legaliteettiperiaatteesta käsin, sillä lain sisältämä valtuutus on yleinen. Toisaalta ehdotuksen tueksi voidaan vedota pitkäaikaiseen lainsäädäntökäytäntöön. — Valiokunnan käsityksen mukaan valtuutuksen tarpeellisuutta olisi vielä harkittava. Joka tapauksessa olisi asianmukaista rajata valtuus laissa ulottumaan ainoastaan sellaisiin, tiettävästi liikkumisrajoituksia tiettytyypisillä vaara-alueilla koskeviin määräyksiin, joita nykyisiin poliisimääräyksiin sisältyy.

Kansainvälinen yhteistoiminta

Kansainvälistä yhteistoimintaa koskevan 52 §:n 1 momentti on viittaussäännös asianomaisessa järjestyksessä annettuihin säädöksiin ja tehtyihin sopimuksiin. Momenttiin ei sisälly esimerkiksi valtuutta poiketa poliisilain tai muunkaan lain säännöksistä. Näin ymmärrettyinä säännös on valtiosääntöoikeudellisesti ongelmaton.

Samanaikaisesti 2 momentti koskee sisäasiain-

ministeriön valtaa tehdä poliisin toimialaan kuuluvia yhteistoimintasopimuksia vieraiden valtioiden poliisitoiminnasta vastaavien viranomaisien kanssa. Tällainen viranomaisen sopimuksentekovalta on poikkeus hallitusmuodon 33 §:n säännöksistä. Laissa säädettävään valtuuteen tehdä viranomaisopimuksia on meillä suhtauduttu pidättyvämmiin kuin siihen, että hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti tehdyssä sopimuksessa itsessään annetaan valtuus tehdä sopimuksen rajoissa pitäytyviä viranomaisopimuksia esimerkiksi teknisten tarkistusten ja täydennysten toteuttamisesta tai yhteistoiminnan yksityiskohtien järjestämisestä (esim. PeVL 7/1992 vp).

Kysymys viranomaisen valtuuttamisesta lailla tekemään sopimuksia on ollut esillä valiokunnan lausunnoissa n:o 15/1982 vp ja 2/1983 vp. Valiokunnan näiden kannanottojen mukaan valtuutus ei saa olla rajoittamaton valtuutuksen saajaan ja sisältöön nähden, valtuutuksessa on ilmaistava ne kansainvälisen oikeuden subjektit, joiden kanssa sopimuksia tehdään, ja valtuutuksen on oltava koska tahansa presidentin peruutettavissa.

Ehdotus täyttää osittain nämä vaatimukset. Valtuutuksen saajana olisi sisäasiainministeriö. Ministeriön sopimuksentekovaltaa rajoittaisi se, että sopimus ei voi muuttaa lakia, että sopimuksen tulee kuulua poliisin toimialaan ja koskea yhteistoimintaa ja että sopimuksen osapuolena ei voi olla kansainvälinen järjestö eikä vieraan valtion puolesta hallitus.

Näistä valtuutuksen sisältöä ja mahdollisia sopijapuolia koskevat rajoitukset ovat varsin yleisluonteisia ja jäävät valiokunnan mielestä valtiosääntöoikeudelliselta kannalta liian täsmentymättömiksi, minkä vuoksi niitä tulisi tarkentaa. Valtuutuksen sisältöä voidaan sopivasti konkretisoida ensiksikin irrottamalla ministeriön sopimuksentekovaltasta asiat, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan tai jotka muutoin vaativat eduskunnan suostumusta. Lisäksi sopimusvallan tulisi rajoittua sellaisiin yhteistoimintasopimuksiin, joita voidaan pitää poliisitoiminnan yleisten tavoitteiden kannalta tavanomaisina. Sopijapuolten osalta lakiehdotusta voidaan tarkentaa mainitsemalla säännöksessä kysymyksen tulevana tahoina esimerkiksi naapurivaltioiden ja Itämeren rantavaltioiden asianomaiset viranomaiset.

Valtuutuksen peruutettavuudesta ei ole lakiehdotuksessa eri mainintaa. Tämän johdosta on valiokunnan mielestä oleellista huomata, ettei sisäasiainministeriölle nyt ehdotettu rajoitettu

sopimuksentekokompetenssi sulje pois tasavallan presidentin hallitusmuodon 33 §:ään perustuvaa toimivaltaa. Tästä taas seuraa, että presidentin mahdollisesti käynnistäessä sopimusneuvottelut alalla, jolla ministeriökin voisi toimia, ministeriön toimivalta syrjäytyy. Valiokunnan käsityksen mukaan näin ymmärrettynä ehdotus ei ole tältä osin valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen.

Edellä esitetty huomioon ottaen valiokunta katsoo, että 52 §:n 2 momentti voidaan käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä esimerkiksi näin muutettuna: ”Sisäasiainministeriö voi asioissa, jotka eivät kuulu lainsäädännön alaan tai muutoin vaadi eduskunnan suostumusta, tehdä poliisin toimialaan kuuluvia, tavanomaisina pidettäviä yhteistoimintasopimuksia naapurivaltioiden ja Itämeren rantavaltioiden poliisitoiminnasta vastaavien viranomaisien kanssa.”

Muita seikkoja

Poliisilain 2 §:ssä ei ilmaista selkeästi suhteellisuusperiaatetta, mikä on epäkohta. Nyt periaate näkyisi riidattomasti pelkästään voimakeinojen käyttöä koskevasta 27 §:stä.

Ehdotuksen 10 §:n mukainen velvollisuus henkilötietojen antamiseen on kovin laaja. Velvollisuuden pitäisi täsmentyä koskemaan lähinnä tuntematonta henkilöä, jonka voidaan epäillä olevan etsintäkuulutettu tai jota muutoin on tarpeen kuulustella tai kuulla poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tai johon voidaan kohdistaa poliisilaisissa tarkoitettuja toimia. Pykälän 1 momentin perustelujen mukaan syntymäajan ilmoittaminen on riittävää, mutta lakitekstissä edellytetään henkilötunnuksen ilmoittamista.

Poliisin käskyvalta jää ulottuvuudeltaan epäselväksi 26 §:ssä. Onko tällainen väljä yleissäännös ylipäänsä tarpeen, koska laki muutoinkin antaa poliisille valtuudet erilaisten käskyjen antamiseen ja tarvittaessa toteuttaa käskyt voimakeinoin?

Lain 30 §:n perustelujen mukaan tarkkailu olisi mahdollista myös vahinkojen rajoittamiseksi, mikä käsitys ei saa tukea säännöstekstistä.

Lain 34 §:n 1 momentin mukaan salassapito-velvollisuus murtuisi minkä tahansa poliisin virkatehtävän suorittamisen vuoksi. Ehdotus poikkeaa nykyisin vakiintuneesta salassapitosääntelyn systematiikasta. Voimassa olevat salassapitosäännökset rakentuvat sille, että erikseen säädetään, millä edellytyksillä tietty viranomais on oikeutettu saamaan salassa pidettäväksi säadet-

tyjä tietoja. — Myös 35 §:n 3 momentin viittausta on syytä tarkentaa.

42 §:n 3 momentin johdosta poliisin vaitiolovelvollisuus ei muodostuisi kovinkaan merkittäväksi esteeksi ilmaista tietoja ulkopuolisille. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että säännöstä käytäntöön sovellettaessa voidaan joutua Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvatun yksityisyyden suojan kannalta huomionarvoisiin tilanteisiin muun muassa siksi, ettei lakiin sisälly erityisiä oikeussuojatakeita. Sääntelyä on syytä täsmentää.

Valiokunta huomauttaa, että lakiehdotuksessa käytetään kauttaaltaan sukupuolten erottelua merkitsevää poliisimies-käsitettä. Valiokunnan käsityksen mukaan laki olisi hyvinkin kirjoitettavissa ilman tätä käsitettä. Hallintovaliokunnan tulisi kiinnittää asiaan tarvittavaa huomiota.

15. lakiehdotus

Esitykseen sisältyvä ehdotus kokouslain 9 §:n muuttamisesta merkitsee sitä, että kokouksen hajottamisoikeus laajenee myös tilanteisiin, joissa poliisin yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi

antamia määräyksiä ei noudateta. Kun kokouslakia joudutaan soveltamaan myös mielenosoituksiin, voidaan hajottamisoikeuden laajentamista pitää jonkin verran arveluttavana. Myös laajennuksen todellinen tarve voidaan asettaa tässä yhteydessä kyseenalaiseksi etenkin, kun eduskunnassa käsiteltävänä olevan perusoikeus uudistuksen (HE 309/1993 vp) toteuttaminen tukee vanhan, vuodelta 1907 olevan kokouslain uudistamista.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että 2.—16. lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä ja

että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä, jos valiokunnan 8 §:n 1 momentista, 27 §:n 3 momentista, 45 §:stä ja 52 §:n 2 momentista tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon ja jos 41 § poistetaan.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Niinistö, jäsenet Kaarilahti, Koskinen, Laine, M. Laukka-

nen, Mölsä, Nikula, Vistbacka, Vuoristo (ositain), Vähänäkki ja Väistö sekä varajäsenet Hel-le, Lamminen ja Pura.

Eriävä mielipide

1. Yleistä

Nähdäkseni laki merkitsee kokonaisuutena poliisin toimivaltuuksien täsmentymistä. Toisaalta lakiesityksestä annetuissa oikeusministeriön ja eräiden muiden asiantuntijoiden lausunnoissa esitystä on arvosteltu ja siihen on tehty useita muutosehdotuksia. Näihin asiantuntijarvioihin nojautuen katson, että lakiesitys on valmisteltu eräiltä osin heikosti.

2. Yksityiskohtaiset huomautukset

Valiokunnan lausunnossa on otettu huomioon lukuisat asiantuntijoiden tekemät huomautukset ja täsmennykset. Valitettavasti eräitä asiantuntijahuomautuksia valiokunnan enemmistö ei nähnyt aiheelliseksi ottaa lausuntoonsa. Esitän seuraavassa lyhyesti ne esitykset, joihin mielestäni lausunnossa myös olisi tullut kiinnittää huomiota.

Tärkein huomiota vaille jäänyt ehdotukseni oli 1. lakiehdotuksen 2 §:n korjaaminen poliisin toimivaltaa rajoittavalla suhteellisuusperiaatteen muotoilulla. Ehdotin lausuntoon seuraavaa kappaletta:

"Lakiehdotuksen 2 §:ää tulisi täydentää säännöksellä, jonka mukaan kenenkään oikeuksiin ei saa poliisilain nojalla puuttua, ellei tämä ole sekä välttämätöntä laissa säädetyn hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi että toteutettavissa tavalla, joka ei ole epäsuhteessa oikeuteen puuttumisen asteen kanssa."

Ehdotin myös lakiehdotuksen 31 §:stä poistettavaksi sen 3 momentin, koska säännös laajentaa teknistä tarkkailua — mukaan lukien teknistä kuuntelua — koskevan toimivallan telekuunteluesityksestä (HE 22/1994 vp/PeVL 8/1994 vp) kotirauhan piirin ulkopuolisella alueella siten,

että poliisi saisi päättää tästä ilman tuomioistuimen lupaa. Valiokunta tosin täsmensi teknisen tarkkailun edellytyksiä.

Ehdotin alun perin 1. lakiehdotuksesta poistettavaksi 42 §:n 3 momentin, jossa poliisille säädetään oikeus antaa lausuntoja henkilön luotettavuudesta ja sopivuudesta. Koska valiokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota lausuntomenettelyn oikeussuojatakeisiin ja vaati niiden täsmentämistä, luovuin alkuperäisestä ehdotuksestani.

Asiantuntijalausuntoon viitaten ehdotin esityksen 1 §:n 2 momentin täsmentämistä. Näin säännös olisi kuulunut *"Poliisin on suoritettava myös muut sille erikseen lailla tai asetuksella säädetty tehtävät ja annettava jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua."*

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 1994

Ensio Laine